
DE
BOURGONDISCHE
HERTOGEN

Aartsvaders van België

FILIPS DE STOUTE

Zoon Franse Koning. Kreeg als leenman de Bourgondische landen van zijn vader. Door huwelijk met Margaretha van Male kreeg hij haar bezit in Vlaanderen in handen.

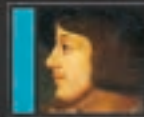
JAN ZONDER VREES

Zoon Filips de Stoute. Erfde de Bourgondische landen en Vlaanderen van zijn vader en moeder.

FILIPS DE GOEDE

Zoon Jan zonder Vrees. Wilde onafhankelijke Bourgondische Staat stichten. Door goede strategieën kon hij Holland, Zeeland en Henegouwen aan zijn gebied toevoegen. Door steun aan Engeland in oorlog met Frankrijk, wilde Franse Koning praten over vrede. In ruil hiervoor kreeg hij gebieden in Noord-Frankrijk. Een onafhankelijk Bourgondisch rijk was een feit.

KAREL DE STOUTE

Zoon Filips de Goede. Wilde van Bourgondië een van de machtigste Koninkrijken van Europa maken, voegde de Elzas, Lotharingen en Gelre toe aan het Bourgondische gebied.

DE BOURGONDISCHE HERTOGEN AARTSVADERS VAN BELGIË

Ons land ontstond in 1830 bij de Belgische Opstand tegen het autoritaire bewind van Koning Willem I. Maar onze ontwikkeling tot een zelfstandige staat kent een lange, lange voorgeschiedenis. Die bestaat voor een groot deel uit de wederwaardigheden van de Graafschappen, Hertogdommen en Heerlijkheden in onze streken. Die gebieden waren in de Middeleeuwen en lang daarna min of meer zelfstandig. De vereniging van deze gewesten onder een min of meer centraal bewind startte

met de komst van de eerste Hertog van Bourgondië in onze streken. Dat was Filips de Stoute (1342-1404). Hij begon met het verzamelen van de zeggenschap over onze streken. Zijn zoon, kleinzoon en achterkleinzoon zetten deze onderneming voort. Zij legden de basis voor wat uiteindelijk zou uitkomen in het België zoals we dat tegenwoordig kennen. Wij beschouwen ze als de Aartsvaders van ons land.

DE ECONOMIE ONDER DE BOURGONDISCHE AARTSVADERS VAN BELGIË

De periode van de vier Bourgondische Hertogen duurde van 1363 tot 1482. In 1363 kreeg Filips de Stoute het Hertogdom in eigendom van zijn vader Koning Jan II van Frankrijk. In 1482 verongelukte Hertogin Maria van Bourgondië dodelijk. Zij was in 1477 haar Vader Karel de Stoute opgevolgd, de vierde en laatste Bourgondische Hertog die we als aartsvader beschouwen van ons land.

De Lage Landen in bloei

Over het algemeen nam de economie en de gemiddelde levensstandaard in de Lage Landen gedurende de

Bourgondische jaren toe. Het bewind van de derde Hertog Filips de Goede van 1419-1467, kende lange jaren van relatieve rust en veiligheid. De nijverheid en de handel bloeiden in die tijd op. De steden Brugge in Vlaanderen en Antwerpen in Brabant profiteerden daarvan. Het leven was volgens Middeleeuwse maatstaven goed onder de Hertog. Hij verdiende er de ere naam Filips de Goede aan.

Brugge

Filips was ook Graaf van Vlaanderen. Het Graafschap Vlaanderen was in de 14de eeuw het rijkste gebied in de

Lage landen. Dat heeft ongetwijfeld ook een rol gespeeld voor de Hertog om het centrum van zijn heerschappij naar het Noorden te verplaatsen. Hij was graag in Brugge. Hij overleed in 1467 in die plaats. De stad groeide onder de Bourgondische Hertogen tot aan de dood van Karel de Stoute uit tot de belangrijkste handelsstad van Europa ten noorden van de Alpen. Internationale handelshuizen stichtten een vestiging in Brugge. De stad herbergde kantoren van firma's uit Venetië, Genua en Milaan. Een voorbeeld van de rijke 'buitenlanders' die werkten in Brugge, is de koopman Giovanni Arnolfini, die uit Lucca kwam. Jan van Eyck schilderde hem en zijn vrouw in 1334 in een tegenwoordig wereldberoemd dubbelportret. De Arnolfini's verdienden een groot deel van hun fortuin in Brugge.

Naast Brugge kwam ook de stad Antwerpen op in de Bourgondische tijd. Na 1500 overvleugelde de Sinjorenstad Brugge. In Luik ontstond een intensieve metaalindustrie. De ontwikkeling van de steden zorgde voor een toename van gefortuneerde burgers, voor een deel ten koste van de gewone mensen.

◀ *Dubbelportret van Arnolfini en zijn vrouw door Jan van Eyck (1334).*

GELD EN MUNTEN IN DE TIJD VAN DE BOURGONDISCHE HERTOGEN

Het betalingsverkeer in de Bourgondische tijd was chaotisch. Elk Graafschap, Hertogdom, Prinsdom en Heerlijkheid had zijn eigen munten. Die waren niet uniform van afmeting, gewicht en gehalte aan edele metalen. Mensen snoeiden bovendien munten, ze knipten kleine stukjes van de rand af. De zo verkregen snippers edelmetaal werden verwerkt in sieraden, ringen enzovoort.

De catalogus van de munten tussen 1363 en 1482 is indrukwekkend. Het is een schatkamer voor een verzamelaar van historische munten met belang-

stelling voor onze historische 'Belgische' munten.

Filips de Stoute (1363-1404)

Hertog Filips de Stoute heeft de muntslag in zijn landen op zijn beloop gelaten. Er zijn wel munten met zijn naam en wapen verschenen in zijn gebieden. Hij heeft niet geprobeerd het stelsel te vernieuwen of uniformer te maken. Hij stichtte in Rijsel in het Graafschap Artesië een rekenkamer, een soort Ministerie van Financiën, die de geldstromen in zijn Noordelijke gebieden moesten administreren. In Dijon stelde Filips de Stoute een

1

2

3

rekenkamer in voor zijn Zuidelijke gebieden.

Jan zonder Vrees (1404-1419)

Jan zonder Vrees was maar 15 jaar Hertog van Bourgondië. Hij was vermoedelijk te veel in beslag genomen door zijn strijd om de zeggenschap in Frankrijk. In ieder geval is hij niet aan zo iets ingewikkelds begonnen als een munthervorming.

Filips de Goede (1419-1467) - de echte munthervormer

Filips bewind is het meest succesvol geweest in de Bourgondische tijd. Hij heeft een poging gedaan om tot een stabiele muntslag te komen. Hij richtte zich daarbij op de gouden en zilveren munten. De pasmunt liet hij bestaan in al zijn verscheidenheid. In 1434 vaardigde hij een ordinantie voor hetzelfde muntsysteem uit in het Hertogdom

en het Graafschap Bourgondië. In Vlaanderen, Brabant, Henegouwen en Holland voerde hij eenzelfde soort munten in. Dat waren gouden hele en halve ridders en de beroemde zilveren Vierlanders. De muntslag werd geregeld onderbroken door schommelingen in de goud- en de zilverprijs.

Karel de Stoute (1467-1477)

Karel nam de muntslag van zijn vader over. Hij was gedwongen de munten in 1474 te devalueren om zijn oorlogen te kunnen bekostigen. Hij introduceerde een reeks zilveren munten van verschillende denominaties. Die bevatten 12% minder zilver dan de eerdere Vierlanders.

- ◀ 1. *Filips de Stoute Gouden Nobel.*
- 2. *Jan zonder Vrees Gouden Nobel.*
- 3. *Filips de Goede Gouden schild.*
- 4. *Karel de Stoute Goudgulden.*

4

DE SCHONE KUNSTEN IN DE TIJD VAN DE BOURGONDISCHE AARTSVADERS VAN BELGIË

Zelfs in onze tijd, meer dan 500 jaar na het overlijden van Maria, de laatste Hertogin, zijn de Hertogen van Bourgondië nog volop in onze levens aanwezig. We zijn omringd door de kunst die ze in hun tijd lieten vervaardigen door de beste schilders, beeldhouwers, tapijtwevers, gouden zilvermeden en talloze andere kunstenaars van hun tijd. Het is ongelooflijk wat voor een samenballing van artistiek vermogen ze bijeen wisten te brengen. Veel stukken worden gekoesterd in musea over de hele wereld.

Filips de Stoute

Filips de Stoute liet vanaf 1384 een mausoleum bouwen voor zijn dynastie in het Kartuiserklooster van Champmol bij Dijon. Dat bouwwerk bestaat niet meer maar de praalgraven van Filips en zijn zoon Jan zonder Vrees zijn nog te bewonderen in het Hertogelijk museum in Dijon. Het werk aan de tombe van Filips de Stoute is begonnen door de vermaarde beeldhouwer Klaas Sluter. Zijn neef Klaas van de Werve maakte het af. Het Hertogelijk paleis in Dijon verfraaide Filips met schilderijen van de Vlaamse primitieven. Klaas Sluter maakte in

opdracht van Filips de Stoute ook de fameuze Mozesput, een beeldhouwwerk dat zich nog steeds in Dijon bevindt. De mysterieuze schilder Jan Maelwael beschilderde de beelden van Mozes en andere Bijbelse figuren van deze fontein.

Jan zonder Vrees

Niemand minder dan de beroemde Rogier van der Weyden schilderde het portret van de Hertog 'zonder Vrees'. Van der Weyden schilderde ook een heel bekend portret van Karel de Stoute, kleinzoon van Jan. We kennen beide portretten alleen uit kopieën, die zelf ook van hoge kwaliteit zijn. Jans zoon Hertog Filips de Goede liet de graftombe maken voor zijn vermoorde vader door Klaas van de Werve. Na diens dood werd het voltooid door gerenommeerde beeldhouwers.

Filips de Goede

Filips de Goede was de meest pracht-lievende van de Bourgondische hertogen. Hij liet grote wandtapijten maken voor zijn paleizen. Hij nam Jan van Eyck in dienst als hofschilder. Hij zond de schilder naar Portugal om een portret te maken van zijn aanstaande vrouw Isabella van Portugal. Zijn opvolger Karel de Stoute was een zoon uit dat huwelijk. Filips onderhield ook een hofkapel. Beroemde mensen als Gilles Binchois en Guillaume Dufay schreven er muziek voor.

- ◀ *Links: De Mozesput in Dijon. Gemaakt in opdracht van Filips de Stoute door Klaas Sluter.*
- ◀ *Rechtsboven: Portret van Isabella van Portugal door Jan van Eyck.*
- ◀ *Rechtsonder: Graftombe Filips de Stoute en Jan zonder Vrees in Dijon.*

Alle vier de hertogen gaven prachtige banketten en feestdiners. Het banket der banketten is het beroemde 'Banket van de fazant'. Filips de Goede bood het zijn gasten aan in februari 1454 in Rijssel ter gelegenheid van de verloving van zijn nichtje met Hertog Jan van Kleef. Op het banket verklaarde Filips dat hij op kruistocht zou gaan om Constantinopel te heroveren op de Turken. De stad was kort daarvoor ingenomen door de troepen van de Turkse Sultan.

De Hertogen waren ontwikkelde mensen. De eerste Hertog begon een bibliotheek in het Hertogelijk slot van Dijon. Zijn kleinzoon Filips de Goede bezat 600 boeken. Karel de Stoute was ook een belezene man en hield van muziek. Hij componeerde liederen en speelde harp.

► *Het Banket van de fazant (1454).*

FILIPS DE STOUTE - DE PRINS WAAR HET MEE BEGON

Het vroegste schilderij dat we van Hertog Filips de Stoute kennen, is rond 1500 geschilderd. Het is een kopie van een portret dat tijdens zijn leven geschilderd is door een onbekend gebleven kunstenaar uit de Vlaamse school. Filips kijkt ons niet aan, dat doen zijn opvolgers ook op niet op hun portretten. Hun afbeeldingen zoeken duidelijk geen contact met de toeschouwers. Dat kunnen wel eens gewone stervelingen zijn, stel je voor, daar zal een Prins van Frankrijk en een Hertog van Bourgondië zich niet mee encanaileren!

Kranig en stoutmoedig

Filips de Stoute was de jongste zoon van Jan II van Frankrijk en Bonne van Luxemburg. Jan II was Koning van 1350 -1364. Jan II was lid van het Huis Valois. Zijn dynastie streed in de 100-jarige Oorlog in Frankrijk tussen 1337 en 1453 met het concurrerende Huis Plantagenet om de macht in Frankrijk. De Plantagenets waren al voordat ze Koningen van Engeland werden, heersers over de Franse Hertogdommen Anjou en Normandië.

◀ *Portret Filips de Stoute (1342-1404).*

Filips streed in de Slag bij Poitiers in 1356 naast zijn vader tegen de Engelsen en hun Franse bondgenoten. De 14-jarige Filips weerde zich zo kranig tijdens de gevechten, dat hij later de erenaam Filips de Stoute kreeg. De Stoute is hier bedoeld als de Stoutmoedige. Zijn vader schonk hem en zijn erfgenamen in 1363 het Hertogdom Bourgondië in bezit. Bij het overlijden van Filips achterkleinzoon Karel de Stoute in 1477, eiste Koning Lodewijk XI van Frankrijk het Hertogdom terug voor de Franse Kroon.

Stamvader van de Bourgondische Hertogen

Filips de Stoute heeft een belangrijke rol gespeeld in de Franse politiek van zijn tijd. Hij was de drijvende kracht in de Franse Kroonraad. Dat was het adviescollege dat tussen 1380 en 1388 regeerde voor de minderjarige Koning Karel VI.

Filips is de stamvader van de dynastie van de Bourgondische Hertogen die 100 jaar over onze gewesten hebben geregeerd. In onze landen lag het zeer welvarende Graafschap Vlaanderen. Graaf Lodewijk van Male zwaaide er de scepter van 1346 tot 1384. Filips de Stoute huwde in 1369 de dochter van Graaf Lodewijk, Margaretha. In 1384 overleed Lodewijk. Dochter Margaretha erfde de graafschappen Vlaanderen, Artesië en Bourgondië.

Bourgondisch rijk

Het Graafschap Bourgondië kennen we beter als de Franche-Comté. Filips de Stoute regeerde in de landen van Margaretha als medevorst naast zijn gemalin. In 1384 begon het verzamelen van de Nederlandse gewesten, dat zijn voorgangers hebben voortgezet. Filips liet in Vlaanderen, het Graaf-

schap Bourgondië en Artesië de oude bestuursvormen bestaan. Hij stelde wel een soort overkoepelende regering aan in zijn gewesten. De bisschop van Atrecht, Jan Canard, diende Filips de Stoute tot diens dood als een zeer toegewijde kanselier, een soort minister-president. Canard was een zeer kundig bestuurder. Filips de Stoute streefde naar een eigen Bourgondisch rijk. Dat maakt hem tot een echte aartsvader van ons land.

Filips overleed onverwacht in Halle bij Brussel in 1404. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Jan zonder Vrees.

JAN ZONDER VREES - DE VERMOORDE HERTOOG

Bereikte Filips de Stoute nog de gezegende leeftijd van 62 jaar, zijn zoon Jan zonder Vrees werd maar 48 jaar. Deze tweede Hertog van Bourgondië werd zelfs vermoord. Wel was hij in staat om in de 15 jaar dat zijn regeerperiode duurde, de landen waarover hij de scepter zwaaide uit te breiden.

Erenaam 'Zonder Vrees'

Jan zonder Vrees (1371-1419) was de oudste zoon van de eerste 'Belgische' Hertog van Bourgondië. Hij was ook een Prins van Frankrijk. Hij verdiende de erenaam 'Zonder Vrees' door zijn moedige optreden in een veldtocht

in 1396 van een Frans leger naar Hongarije om tegen de Turken te vechten. Jan vocht 'zonder vrees' maar zijn leger werd in de pan gehakt. Jan werd gevangengenomen. Zijn vader moest hem met een heel hoog bedrag aan losgeld vrijkopen.

Strijd om de zeggenschap over Frankrijk

Jans neef Karel VI (1368 -1422), was van 1380 tot aan zijn dood Koning van Frankrijk. Vanaf 1392 werd hij steeds meer geestesziek. In zijn tijden van waanzin, regeerde een Kroonraad over Frankrijk. Na de dood van Filips de

Stoute, in 1404, vergrootte Lodewijk van Orleans, broer van Karel VI zijn invloed in de raad ten koste van zijn neef, Filips zoon Jan zonder Vrees. In het Koninkrijk escaleerde de strijd om de macht in een burgeroorlog tussen Lodewijk en Jan en hun aanhangers. Jan bezette Parijs in 1405 om zijn positie in Frankrijk te versterken.

Moord Lodewijk van Orléans en wraakmoord op Jan zonder Vrees

Hertog Jan liet zijn rivaal Lodewijk van Orléans in 1407 in Parijs vermoorden. Hij erkende dat hij de opdracht tot dit misdrijf had gegeven. Zijn verdediging was dat hij een terechte moord op een tiran had laten plegen. De strijd tussen de aanhangers van Jan en van Lodewijk van Orléans laaide hevige op na de moord. De Franse Kroonprins Karel hoorde tot het kamp van Lodewijk van Orléans. Hij wilde wraak voor de moord op zijn

oom. Hij nodigde in 1419 Jan uit om te praten over een verzoening. De partijen ontmoetten elkaar op een brug bij Montereau-Fault-Yonne. De ontmoeting bleek een val voor de Bourgondiër. Hij werd vermoord op de brug.

Jans stappen ter uitbreiding van de Bourgondische invloedssfeer

Jan zonder Vrees huwde in 1385 in Kortrijk met Margaretha van Beieren, dochter van Albrecht, Hertog van Beieren en Graaf van Holland, Zeeland en Henegouwen. Jans zus, die ook Margaretha heette, huwde tegelijkertijd met Willem, de zoon van Albrecht. Willem overleed in 1417. Zijn dochter, de gekende Jacoba van Beieren droeg na een buitengewoon turbulent leven in 1433 haar Graafschappen Holland, Zeeland en Henegouwen over aan de zoon van Jan zonder Vrees, Filips de Goede.

FILIPS DE GOEDE - DE MEEST SUCCESVOLLE HERTOG

Filips de Goede (1396-1467) zette het streven van zijn vader Jan zonder Vrees en zijn grootvader Filips de Stoute door om zoveel mogelijk gebieden onder zijn persoonlijke heerschappij te brengen. De Bisddommen Utrecht, Kamerijk en Luik bracht hij onder zijn invloedssfeer door de aanstelling van familieleden, waaronder twee van zijn bastaardzonen.

Hij was de meest succesvolle van de vier Bourgondische Hertogen in het verwerven van macht in de lage landen. Zijn kleindochter Maria van Bourgondië heeft door haar korte

leven geen kans gehad haar landen uit te breiden.

Wraak om de moord op Jan zonder Vrees

Filips erfde naast de landen van zijn vader ook diens aandeel in de burgeroorlog tussen de aanhangers van zijn vader en van de vermoorde Lodewijk van Orléans. Filips wreekte de moord op Jan zonder Vrees door in 1420 een verdrag te sluiten met de Engelse koning en Koningin Isabella van Frankrijk, die regentes was voor de geesteszieke Koning Karel VI. Het verdrag bepaalde dat de kroon van

Frankrijk na het overlijden van Karel VI zou overgaan op de Engelse Koning Hendrik V.

Jeanne d'Arc

Uiteindelijk liep dit op niets uit. De Franse kroonprins volgde zijn vader op in 1422 als Karel VII. Hij sloot in 1435 met Filips de Vrede van Atrecht. In 1430 was Filips in de 100-jarige Oorlog tussen Engeland en Frankrijk nog een bondgenoot van de Engelsen. Zijn troepen leverden in dat jaar Jeanne d'Arc uit aan de Engelsen. Die hielden de stad Reims bezet. In Reims werden alle Franse koningen gekroond. De lethargische Karel VII was niet in staat op eigen kracht de stad te veroveren. Hij kon dus niet gekroond worden. Jeanne organiseerde een leger om Reims te heroveren voor Karel VII zodat hij er gekroond kon worden.

De Engelsen lieten haar veroordelen tot de dood op de brandstapel. In 1431 werd zij op de markt van Rouen verbrand. Karel heeft geen vinger uitgestoken om haar te redden.

Natievorming

Na de vrede van Atrecht richtte Filips de Goede zijn aandacht vooral op zijn Noordelijke landen met Vlaanderen als rijkste gebied. Hij heeft ook in Vlaanderen te stellen gehad met opstandige steden als Brugge en Gent, maar in alle gevallen wist hij daar als overwinnaar uit te komen. Hij smeedde zijn Lage Landen meer tot een geheel met een overkoepelend bestuur. Hij stichtte de Grote raad die recht sprak voor alle gewesten.

► *Jeanne d'Arc werd in 1431 op de markt van Rouen verbrand.*

Filips voerde in dat de belastingen uit de gewesten centraal werden geïnd. Hij stelde de Staten-Generaal in die voor het eerst bijeenkwam in 1464 in Brugge. Deze maatregelen legden de basis voor de latere natiestaat België.

Eenheid van geld

In 1434 introduceerde Filips regering een eenheidsmunt voor Vlaanderen, Holland, Zeeland en Henegouwen. Deze grote zilveren munt heette een Vierlander. Ook stelde Filips een rekenkamer in voor zijn landen, een ministerie van Financiën zouden wij zeggen. De Hertog werd in zijn regering bijgestaan door de zeer bekwame kanselier Nicolaas Rolin, die fungeerde als een soort minister-president.

◀ *In 1434 introduceerde Filips regering de zilveren Vierlander.*

Het bewind van Filips, vooral na 1433 bracht rust en voorspoed in zijn landen. Omdat de mensen het zo goed hadden, kreeg hij als dank de erenaam Filips de Goede. In zijn landen was het ook mogelijk dat niet-adellijke mensen van heel eenvoudige afkomst carrière konden maken in de ambtenarij en het bestuur van zijn landen.

Het Gulden Vlies

De Hoge adel zag de opkomst van de burgers met lede ogen aan. Ze voelden zich verdrongen uit ambten waarvan ze vonden dat die hen alleen al op grond van hun geboorte toekwamen. Filips paaide hen met het instellen van een ridderorde die alleen open stond voor hoge edelen. Dat was het beroemde Gulden Vlies. Tegenwoordig bestaat deze orde nog steeds. Hij heeft een Spaanse tak en een Oostenrijkse. Onze

Koning Albert II is een ridder in de Spaanse en in de Oostenrijkse orde van het Gulden Vlies. Koning Filip is een ridder in de Oostenrijkse orde.

De kruistocht die niet doorging

Filips reageerde als een diepgelovig Christen op de val van Constantinopel in 1453. Met de verovering van de stad kwam een einde aan het Oost-Romeinse Keizerrijk. Geschiedkundigen beschouwen deze val als het einde van de Middeleeuwen. Paus Nicholaas V deed een oproep tot een kruistocht om Constantinopel te heroveren op de Turken. In 1454 organiseerde Filips de Goede in Rijsel het beroemd geworden, buitengewoon overdadige Banket van de fazant. Hij maakte op deze bijeenkomst bekend dat hij op kruistocht zou gaan om de verloren gebieden van het Oost-Romeinse

Keizerrijk weer onder Christelijk gezag te brengen. Het is er niet van gekomen.

Het einde

Filips de Goede vertoonde vanaf 1465 tekenen van dementie. Karel de Stoute nam de zaken voor hem waar. Filips werd op zes weken na 71 jaar. Hij overleed in Brugge in 1467. Meer dan 20.000 mensen volgden zijn begrafenis in de stad. Hij werd eerst bijgezet in de Sint-Donaaskerk. Later liet zijn zoon het stoffelijk overschot van zijn vader overbrengen naar het mausoleum van de Hertogen van Bourgondië in Dijon.

- ▶ *Een keten en juweel van de Orde van het Gulden Vlies.*
- ▶ *Tekening van Sint-Donaaskerk. Filips de Goede werd hier bijgezet.*

KAREL DE STOUTE - DE ROEKELOZE HERTOG

Karel was de derde en enig overlevende zoon van Hertog Filips de Goede van Bourgondië. Hij volgde zijn vader op toen deze in 1467 overleed. Karel was een ontwikkeld man. Hij sprak verschillende talen waaronder de spreektaal van Vlaanderen die in zijn tijd Diets werd genoemd. Hij componeerde ook. Bovendien kon hij harp spelen. Deze Karel van Bourgondië had een ander karakter dan zijn voorzichtige vader. Hij is de geschiedenis ingegaan als Karel de Stoute. In Frankrijk heet hij Charles le Téméraire, wat Karel de Roekeloze betekent. Die bijnaam hield hij over aan een onbezonnen actie in

zijn jeugd die verder geen nadelige gevolgen voor wie dan ook heeft gehad.

Uitbreiding van de gebieden onder Bourgondisch bewind

Je hoort wel eens de opvatting dat Karel de Stoute de spreekwoordelijke vierde generatie zou zijn. De telg die het opbouwende werk van vader, grootvader en overgrootvader teniet doet door dwaas gedrag. Dat is niet juist. Karel was een gedreven man die het streven van zijn voorgangers Filips de Stoute, Jan zonder Vrees en Filips de Goede wilde voortzetten en afmaken. Tot op zekere hoogte is hem

dat ook gelukt. In de amper 10 jaren die hem als Hertog van Bourgondië gegund waren, wist hij het Hertogdom Gelre en het Graafschap Zutphen nog aan zijn landen toe te voegen. Hij wilde de kroon op het werk van zijn voorgangers zetten door de eerste koning te worden van het Bourgondische Rijk. Hij is de laatste van de vier aartsvaders van het latere België.

De kroning die niet doorging

Na de verwerving van Gelre en Zutphen, ontmoette Karel in 1473 in Trier Keizer Frederik III van het Heilige Roomse Rijk van de Duitse natie. Frederik zou hem tot de Duitse Rooms-Koning kronen en hem tevens bevestigen als Hertog van Gelre. Alles leek in kannen en kruiken toen Frederik zich onverwacht en steels uit de voeten maakte, een verbijsterde en woedende Karel achterlatend.

De fatale veldtocht

Karel de Stoute wilde zijn gebieden naar het oosten uitbreiden. Zijn plan was om een rijk te scheppen dat van de Noordzee tot de Middellandse zee zou reiken. Hij heeft daar vele oorlogen voor gevoerd. Hij had te maken met de kuiperijen van de Franse Koning Lodewijk XI. Deze Lodewijk was als Dauphin (Kroonprins) van Frankrijk in conflict gekomen met zijn vader Karel VII. Hij was gevlucht naar het hof van Filips de Goede van Bourgondië. Filips had geweigerd Lodewijk uit te leveren aan Karel VII. Hij beriep zich erop dat hij de Dauphin wel onderdak moest bieden vanwege de aloude wetten van gastvrijheid. Lodewijk volgde zijn vader Karel VII op in 1461. Hij begon meteen zoveel mogelijk gebieden onder de Franse Kroon te brengen. Hij had het ook gemunt op de landen van Karel de Stoute.

Het fatale einde

Lodewijk XI schuwde geen middel om zijn doel te bereiken. Het leidde zelfs tot een openlijke strijd tussen beide vorsten. Karel voegde het Hertogdom Lotharingen aan zijn gebieden toe. De Lotharingse Hertog René II wilde zijn gebied terug. Hij begon steden in het Hertogdom op de Bourgondiërs te heroveren. Karel ging in 1477 op veldtocht naar Lotharingen. Hij sneuvelde echter door toedoen van Zwitserse troepen van René II bij Nancy. Zijn stoffelijk overschot werd pas na twee dagen gevonden. Karels dochter Maria volgde hem op in zijn gebieden in de Lage Landen. Lodewijk XI voegde het Hertogdom Bourgondië en het Graafschap Bourgondië weer aan Frankrijk toe.

NA KAREL DE STOUTE

Karel de Stoute sneuvelde in 1477. Zijn 19-jarige dochter Maria van Bourgondië volgde hem op als Hertogin van Bourgondië. Onmiddellijk werd haar positie bedreigd door de Franse Koning Lodewijk. Hij nam haar het Hertogdom en de Franche-Comté af. De steden in haar 'Belgische' gebieden eisten meteen een groot aantal vrijheden op. Ook wilden ze herstel van oude privileges. Maria was gedwongen die eisen in te willigen. Ze huwde nog in 1477 met Kroonprins Maximiliaan van Oostenrijk. In 1478 werd hun eerste kind geboren, dat wij kennen als Filips de Schone. Hij zou in zijn korte leven

(1478-1506) zes kinderen voortbrengen waarvan twee zonen. De oudste zoon werd in 1500 in Gent geboren. We kennen hem als Keizer Karel V. De tweede zoon Ferdinand volgde zijn broer Karel V in 1556 op als de Duitse keizer. Hij regeerde tot zijn dood in 1564 als Keizer Ferdinand I.

De eeuw van de 'Belgische Hertogen van Bourgondië

Maria was de laatste Bourgondiër, haar zoon Filips de Schone de eerste Habsburger die over de onze gewesten heerste. Het tijdperk van de Bourgondische Nederlanden was

met haar overlijden in 1482 voorbij. Filips de Stoute was in 1363 Hertog van Bourgondië geworden. In 1384 verwierf hij als echtgenoot van Margaretha van Vlaanderen de soevereiniteit over de Graafschappen Vlaanderen, Artesië en Henegouwen. Voor de Bourgondiërs was in 1384 het spel op de wagen in de Nederlanden. Hun heerschappij over de lage landen duurde een kleine eeuw en eindigde 98 jaar later met de dood van Hertogin Maria in 1482.

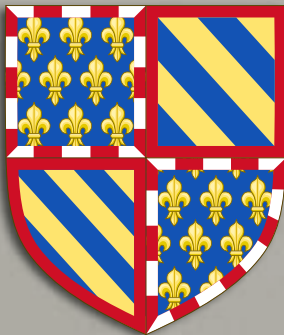
- ▶ *Linksboven: Portret van Filips de Schone.*
- ▶ *Rechtsboven: Tekening van Maria van Bourgondië.*
- ▶ *Onder: Het praalgraf van Maria van Bourgondië door Jan Borremans in de O.-L.-Vrouwekerk te Brugge.*

WAPENS VAN DE HERTOGEN VAN BOURGONDIE

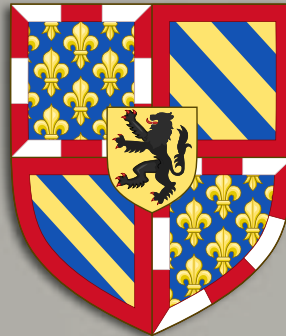
Aan de groei van de Wapens van de Bourgondische Hertogen is goed te zien hoeveel gebieden ze onder hun heerschappij wisten te brengen.

WAPEN FILIPS DE STOUTE

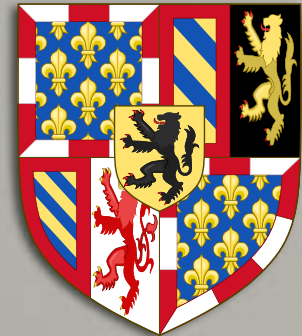
Met de kwartieren van Frankrijk en Bourgondië.

WAPEN JAN ZONDER VREES

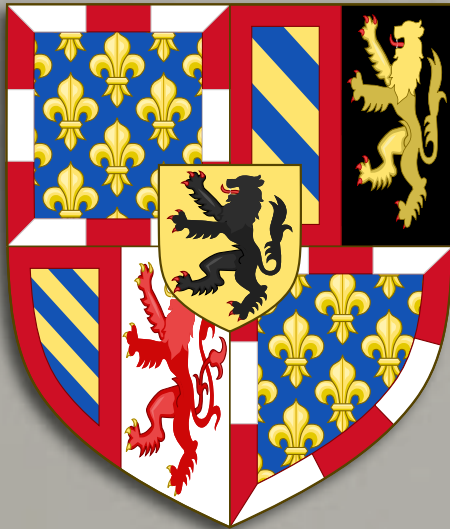
Met de kwartieren van Frankrijk, Bourgondië en Vlaanderen.

WAPEN FILIPS DE GOEDE
NA 1430

Met de kwartieren van Frankrijk, Bourgondië, Vlaanderen, Brabant, Namen en Limburg.

WAPEN KAREL DE STOUTE

*(Hetzelfde als dat van zijn vader Filips de Goede)
Met de kwartieren van Frankrijk, Bourgondië, Vlaanderen,
Brabant, Namen en Limburg.*

WAPEN VAN MARIA VAN BOURGONDIE ALS ECHTGENOTE VAN MAXIMILIAAN VAN HABSBURG

*Links staan de wapens van haar echtgenoot Maximiliaan van
Oostenrijk, rechts haar eigen wapenschild dat hetzelfde is als
van haar vader Karel de Stoute.*
